

Bogumiła Staniów

Uniwersytet Wrocławski, Wrocław, Polska

bogumila.staniow@uwr.edu.pl

 0000-0002-2562-2848

Zakończony (przerwany?) projekt... O kształceniu nauczycieli bibliotekarzy w Uniwersytecie Wrocławskim (1975–2025)

Completed (interrupted?) project...
On the education of librarian teachers
at the University of Wrocław (1975–2025)

Abstract: The article describes the system of training librarian teachers at the University of Wrocław. For 50 years it took various forms and was conducted in full-time, part-time and postgraduate studies (qualifying and further training). The reasons for the decreasing interest in acquiring pedagogical qualifications, which are conditioned primarily by ministerial legal regulations, are described. In addition, students choose specializations related to new media, digital libraries and information management. The pauperization of the teaching profession and the difficult situation of school libraries in Poland and the low prestige of the profession are also of great importance.

Keywords: school libraries – university teacher – librarian education – Institute of Information and Media Science – University of Wrocław – 1975–2025

Słowa kluczowe: biblioteki szkolne – kształcenie nauczycieli bibliotekarzy – Instytut Nauk o Informacji i Mediach – Uniwersytet Wrocławski – 1975–2025

Kształcenie nauczycieli bibliotekarzy rozpoczęło się w Uniwersytecie Wrocławskim w latach 70. XX w. Najpierw zorganizowano trzyletnie wyższe studia nauczycielskie na kierunku filologia polska z bibliotekoznawstwem (1972–1975). Od roku akademickiego 1975/1976 w Instytucie Bibliotekoznawstwa¹ na kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowo-techniczna powstała specjalizacja biblioteki szkolne i pedagogiczne na studiach zaocznych; od 1977/1978 – również na stacjonarnych.

W 1979/1980 uruchomiono roczne płatne studia podyplomowe ze specjalnością biblioteki szkolne i pedagogiczne: Studium Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej – dla nauczycieli bez przygotowania do pracy w bibliotece, którzy już pracowali lub w niedługim czasie zamierzali podjąć pracę w bibliotekach resortu edukacji. Organizowano też (z różną, ale wyraźnie mniejszą częstotliwością) inne formy studiów podyplomowych, odpowiadające potrzebom konkretnych grup pracowników:

- Podyplomowe Studium Pedagogiczne – dla absolwentów bibliotekoznawstwa, którzy nie mieli kwalifikacji pedagogicznych, gdyż ukończyli inne specjalizacje,
- Podyplomowe Studium Wiedzy o Czytelnictwie o charakterze doskonalącym, dla nauczycieli bibliotekarzy,
- Podyplomowe Studium Informacji Naukowej dla nauczycieli przedmiotu uzupełniającego informacja naukowa i naukoznawstwo.

Studia podyplomowe, zarówno te doksztalające, jak i doskonalące, były płatne (w późniejszym czasie również Zaoczne Studium Bibliotekoznawstwa pobierało – aż do końca działalności – opłaty na podstawie kalkulacji zatwierdzonej przez Senat uczelni), dlatego niektórzy kandydaci zamiast nich wybierali krótsze i tańsze formy, nadające takie same lub podobne kwalifikacje, np. oferowane przez ośrodki doskonalenia nauczycieli².

Programy specjalizacji pedagogicznej na studiach stacjonarnych najlepiej realizowały treści przygotowania do zawodu nauczyciela, ukończyła je

1 1 XII 1956 – 30 IX 1969 Katedra Bibliotekoznawstwa, następnie 1 X 1969 – 14 XI 2003 Instytut Bibliotekoznawstwa, 15 XI 2003 – 30 IV 2022 Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, od 1 V 2022 r. Instytut Nauk o Informacji i Mediach (INIM).

2 W ostatnich latach również uczelnie prywatne w regionie proponują takie skrócone formy zdobywania kwalifikacji, np. trzymiesięczne studia kwalifikacyjne, czyli nadające kwalifikacje do pracy w bibliotekach resortu edukacji prowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji zdalnej kosztowały w marcu 2026 r. 350 zł: Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego, [online] https://studia-online.pl/studia/podyplomowe/bibliotekoznawstwo-3-sem/595?_gl=1*1hxbntw*_up*MQ..*_gs*MQ..&gclid=CjwKCAjwg_nNBhAGEiwAiYPYAx-pt7J9VAb4BF9JzvekuI_kPIK-6dzPBiLnmOv6inKpyr8ZmcYUzYhoC_w4QAvD_BwE&gbraid=0AAAAACcLEhQQSrYnM0p-NVFONXUq6LD7RM [dostęp 21.03.2026]. Za podobną formę kształcenia w publicznej uczelni wyższej w Polsce trzeba by zapłacić co najmniej trzy razy tyle.

też największa liczbowo grupa osób. Siatki godzin przeznaczonych na ich realizację zmieniały się nieznacznie na przestrzeni lat, zawsze jednak pozostawały w zgodzie, a nawet przewyższały, wymagania formułowane przez ministerialne przepisy. Do 2000 r. Instytut zapewniał również własnym sumptem realizację bloku psychologiczno-pedagogicznego, tak by absolwenci nie mieli problemów z uzyskaniem odpowiednich uprawnień. Liczba godzin na studiach zaocznych była zmniejszona do mniej więcej 1/3 godzin z programu studiów stacjonarnych, a słuchacze byli zwolnieni z praktyk wakacyjnych, o ile pracowali w bibliotece szkolnej/pedagogicznej³. Nieco inaczej rzecz się miała z kształceniem na studiach kwalifikacyjnych podyplomowych, tam program kształcenia w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej był okrojony do niezbędnego minimum. Podejmujący je nauczyciele posiadali kwalifikacje pedagogiczne, pozostawało więc zrealizować blok metodyczny poświęcony specyfice pracy nauczyciela bibliotekarza, w tym rozbudowany kurs metodyki pracy biblioteki szkolnej i pedagogicznej. Sprawy organizacji bibliotek szkolnych i pracy pedagogicznej bibliotek zajmowały ok. połowy godzin specjalizacyjnych na studiach stacjonarnych, włączano też wiedzę o literaturze dla dzieci i młodzieży oraz (od lat 90.) zastosowanie komputerów w bibliotece szkolnej.

Kształcenie pracowników bibliotek szkolnych przeżywało rozkwit w latach 80. i 90. XX w., w latach *prosperity* bibliotekarstwa szkolnego w Polsce. Dochodzące z USA i zachodniej Europy, a także ze Skandynawii, idee biblioteki szkolnej jako SLMC (School Library Media Center), centralnego miejsca w szkole, dysponującego odpowiednimi zbiorami z zakresu wielu mediów i bazą oraz wysoko wykwalifikowaną kadram, realizującego wspólnie z nauczycielami programy nauczania skoordynowane z edukacją czytelnictwem, informacyjną i medialną, otwierały pole do działań na szeroką skalę⁴. Z czasem i w Polsce zaczęły powstawać, zwłaszcza w większych miastach, w nowych szkołach, biblioteki o dużej powierzchni, usytuowane w głównym, ogólnodostępnym miejscu placówki edukacyjnej, oferujące bogate wyposażenie

3 Podobnie było z przygotowaniem przedmiotowym, kursy stacjonarne i niestacjonarne zasadniczo nie różniły się niczym oprócz skomasowania materiału i godzin przeznaczonych na jego realizację.

4 Idee te ze zrozumiałych powodów do Polski przenikały bardzo powoli. Zasady te wyłożył najpełniej dokument o nazwie *Information Power. Guidelines for School Library Media Programs*, ALA and AECT, Chicago – London – Washington 1988. W następnych latach w tym samym duchu o bibliotekach szkolnych mówiły przede wszystkim w skali międzynarodowej publikacje IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions): *Manifest Bibliotek Szkolnych* i standardy opracowane dla bibliotek szkolnych. Wszystkie te dokumenty były dostępne również w języku polskim.

oraz media. Włączenie pracowników bibliotek szkolnych i pedagogicznych w zakres działania Karty Nauczyciela (1982), zrównanie – przynajmniej formalne – statusu oraz nadanie tych samych (poza pensum godzinowym i wynikających z tego konsekwencji w naliczaniu godzin ponadwymiarowych) uprawnień, co wszystkim nauczycielom, było krokiem milowym w dostrzeżeniu pracowników bibliotek jako pełnoprawnych pedagogów.

W roku 1983 ustanowiono przy współudziale dr Jadwigi Andrzejewskiej, twórczyni specjalizacji Biblioteki szkolne z UW, Program pracy biblioteki szkolnej⁵. Był to niezwykle istotny i nowoczesny dokument, określający m.in. zadania bibliotekarzy, nauczycieli i dyrektorów w realizowaniu nadrzędnego celu, jakim był harmonijny rozwój tych placówek. Opublikowane w ślad za nim programy przysposobienia czytelniczego i informacyjnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej (odpowiednio w 1983 i 1985) wyznały ambitny program kształcenia nowoczesnych bibliotekarzy szkolnych i pedagogicznych – jako osób odpowiedzialnych za właściwe przygotowanie absolwentów szkół do podejmowania dalszych wyzwań czytelniczych i informacyjnych. Jak mawiała dr J. Andrzejewska – najbardziej miarodajnym wyznacznikiem jakości szkoły winien być odsetek uczniów przygotowanych przez nią do samokształcenia, do samodzielnego podejmowania odpowiednich do poziomu kształcenia zadań czytelniczych i informacyjnych. Wizja przygotowanego do tego zadania nauczyciela bibliotekarza, lidera w swojej szkole, była nadrzędna przy projektowaniu celów i sposobów realizowania programu specjalizacji Biblioteki szkolne i pedagogiczne. Poradniki i podręczniki, którymi się wtedy posługiwali prowadzący zajęcia, uwzględniały wszystkie wspomniane „edukacje”. Wtedy też obudowano je specjalnie opracowanymi przewodnikami metodycznymi dla studentów, a wkrótce potem (1996) J. Andrzejewska opublikowała dwutomowy podręcznik *Bibliotekarstwo szkolne*⁶.

Grupy osób zdobywających uprawnienia do wykonywania zawodu były liczbowo stabilne. W efekcie kształcono wysoko wyspecjalizowanych nauczycieli bibliotekarzy przygotowanych, zarówno teoretycznie jak i praktycznie, do wdrażania edukacji czytelniczej, informacyjnej i medialnej we wszystkich typach szkół. Przygotowywano także kadrę do pracy w bibliote-

5 Program pracy biblioteki szkolnej. Załącznik do Zarządzenia Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 13 maja 1983 r. w sprawie programu pracy bibliotek szkolnych w resorcie oświaty i wychowania. Dz. Urz. MOiW z 1983 r., nr 5 poz. 30–31. Dziesięć lat później, w wykazie obowiązujących resortowych aktów prawnych zamieszczonych w Dz. Urz. MEN z 1993 r., nr 3 poz. 9 nie wymieniono już tego Programu.

6 J. Andrzejewska, *Bibliotekarstwo szkolne: teoria i praktyka*, t. 1: *Organizacja biblioteki*; t. 2: *Praca pedagogiczna biblioteki*, Warszawa, 1996, Nauka, Dydaktyka, Praktyka; 16; 17.

kach pedagogicznych. Niemal wszyscy absolwenci podejmowali pracę w zawodzie w pierwszym roku po ukończeniu studiów.

Przełomowy dla rozwoju specjalizacji był rok 2000, kiedy to powstało w uczelni Centrum Edukacji Nauczycielskiej (CEN). Była to (nadal funkcjonująca) międzywydziałowa jednostka dydaktyczna podległa bezpośrednio Prorektorowi do spraw Nauczania, której zadaniem było

organizowanie i prowadzenie zajęć dydaktycznych z psychologii i pedagogiki dla wydziałów Uniwersytetu Wrocławskiego kształcących nauczycieli (zgodnie z wymogami MEN), organizowanie praktyk pedagogicznych oraz organizowanie i prowadzenie studiów podyplomowych dla nauczycieli, a także modułowych kursów doskonalących dla czynnych nauczycieli⁷.

To odciążało znacznie instytuty i katedry od organizowania na własną rękę przygotowania psychologiczno-pedagogicznego, ujednoliciło zasady zdobywania uprawnień i wpłynęło na podniesienie jakości kształcenia. Za przygotowanie merytoryczne i metodyczne odpowiedzialni pozostali fachowcy z poszczególnych wydziałów, instytutów i katedr. Wyznaczeni przez te jednostki metodycy pozostawali w kontakcie z CEN-em i uzgadniali zarówno kwestie merytoryczne, jak i praktyczne. Mogli jednocześnie liczyć na wsparcie i pomoc ze strony dyrekcji Centrum, które stało się agendą wyspecjalizowaną i szybko reagującą na wszelkie wymagania regulacji prawnych oraz potrzeby zmieniającego się rynku edukacyjnego. Samo CEN również było jednostką proponującą różnego rodzaju studia podyplomowe, w tym te o charakterze podstawowym, czyli nadające kwalifikacje pedagogiczne osobom po różnych kierunkach studiów⁸, chcącym podjąć pracę w oświacie.

Do końca lat 90. grupy kształcenia na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych liczyły średnio każdego roku ok. 15 osób, na studiach podyplomowych – ok. 20. Pod koniec tego okresu grupy niestacjonarne zaczęły się zmniejszać ze względu na rosnące czesne. Nie było natomiast problemów z naborem na specjalizację w trybie dziennym, przeciwnie, tradycyjnie już chętnych było więcej niż miejsc (te warunkowane były miejscami na praktykach śródrocznych, do czytelnicy biblioteki, w której odbywały się hospitowane przez studentów zajęcia – prowadzone przez nauczyciela bibliotekarza danej szkoły lub studenta ze specjalizacji – nie mieściło się zwykle jednorazowo więcej niż kil-

7 Zarządzenie Nr 45/2000 Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 30 czerwca 2000 r. w sprawie utworzenia na Uniwersytecie Wrocławskim Centrum Edukacji Nauczycielskiej, [online] <https://cen.uwr.edu.pl/podstawa-prawna/> [dostęp 19.03.2026].

8 Lista tych kierunków była ograniczona do dziedzin przekładających się na powiązane przedmioty nauczania.

kunastu obserwatorów). Nic nie zapowiadało trudności, absolwenci bez trudu i w szybkim tempie znajdowali miejsce pracy, niejednokrotnie same szkoły zgłaszały Instytutowi zapotrzebowanie na absolwentów z takim wykształceniem. Wprawdzie nie udało się zrealizować kilku zamierzeń pierwszej organizatorki specjalizacji, np. zorganizowania w Instytucie gabinetu metodycznego, wyposażonego w podstawową literaturę metodyczną, czy regularnego zatrudniania, zwłaszcza w charakterze prowadzących ćwiczenia, aktywnych pracowników bibliotek, ale – jak się wydaje – nie wpłynęło to znacząco na jakość kształcenia. Silny kontakt ze szkołami ćwiczeń i nauczycielami z tych placówek pozwalał nie tylko na przeprowadzanie tam zajęć pokazowych (prowadzonych przez nauczycieli bibliotekarzy, hospitowanych przez studentów i pracownika z Instytutu i wspólnie omawianych), ale i na wykonywanie w szkołach indywidualnych zadań różnego rodzaju, np. zbieranie danych do charakterystyki czytelnika, przygotowywanie własnego konspektu lekcji bibliotecznej oraz scenariusza zajęć pozalekcyjnych przeprowadzanych w bibliotece, przeprowadzenie pomiaru indywidualnej aktywności czytelniczej w szkole, pozyskiwanie danych do oceny aktywności i efektywności działań biblioteki itp. Studenci mieli możliwość, zwłaszcza na praktykach śródrocznych i wakacyjnych, brania udziału w życiu szkoły, np. współuczestniczenia w organizowaniu imprez szkolnych, pomocy w przeprowadzaniu lekcji przedmiotowych w bibliotece (z wykorzystaniem jej potencjału i zbiorów), obsługi w salach audiowizualnych, kontaktu z wychowawcami, uczestniczenia w posiedzeniach rady pedagogicznej (potem: rady szkoły). Wszystko to rekompensowało w jakiś sposób akademicki styl zdobywania kwalifikacji i pozwalało „zakosztować” codziennych warunków funkcjonowania biblioteki w szkole.

W roku akademickim 2007/2008 kształcenie na studiach podyplomowych podjęła rekordowa liczba 95 osób. Studia współfinansowane z grantu Unii Europejskiej dotyczyły kształcenia dwuprzedmiotowego, pozwalały nauczycielom różnych przedmiotów uzyskać uprawnienia do pracy w bibliotece szkolnej. Dodatkowo świadectwo ukończenia tej formy doksztalającej wzmacniało pozycję słuchaczy w staraniach o wyższy stopień w awansie zawodowym nauczyciela⁹.

9 Studia te realizowane były w niestandardowy sposób, rozpoczęły się bowiem blokiem zajęć wakacyjnych w lipcu, kontynuowane były w mniejszym już wymiarze we wrześniu, by zakończyć się sesją egzaminacyjną w trakcie szkolnych ferii zimowych roku 2008/2009. W ramach projektu, pod nadzorem metodycznym B. Staniów i w redakcji E. Żgutowicz ukazał się tom prac studentów tej edycji studiów (*Edukacja kulturalna w szkole: notatnik nauczyciela*, red. K. Sujak-Lesz, A. Krajna, L. Ryk, Wrocław 2008).

Symptomy i powody kryzysu

Wkrótce do zmniejszenia zainteresowania zdobywaniem kwalifikacji pedagogicznych znacznie przyczyniły się inne, niezależne od uczelni powody. Moim zdaniem były to:

- wspomniane wprowadzenie w roku 2012 tzw. kształcenia dwuprzedmiotowego, które obligowało uczelnie do przygotowania w ramach specjalizacji biblioteki szkolne nauczyciela dwóch specjalności. W ówczesnym Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UWr postanowiono o wejściu w kooperatywę z Instytutem Filologii Polskiej i dodania do programu zestawu przedmiotów, który zapewniłby – zgodnie z Rozporządzeniem – uzyskanie kwalifikacji nauczyciela języka polskiego. Niestety, obciążenie godzinowe oraz zaliczeniowe realizowania tak rozrośniętego bloku wymaganych przedmiotów było trudne do pogodzenia z realizacją programu podstawowego kierunku, studenci mieli zajęcia wieczorami, praktycznie przez cały tydzień, grupy topniały w oczach...,
- ministerialny wymóg przygotowania merytorycznego do nauczania pierwszego przedmiotu lub prowadzenia pierwszych zajęć na studiach tego samego kierunku w systemie studiów 3+2 (pierwszego stopnia i drugiego stopnia)¹⁰. Oznaczało to konieczność kontynuowania studiów drugiego stopnia na tak samo brzmiącym kierunku, z kontynuacją efektów uczenia się itp. Przy zróżnicowaniu programów i nazw kierunków kształcących bibliotekarzy w kraju pod znakiem zapytania pozostawała szansa ukończenia kształcenia. Studenci przygotowujący się do zawodu nauczyciela bibliotekarza tworzyli na ogół małe grupy (kilka/kilkanaście osób) i nigdy nie było gwarancji, że będą się rekrutować na studia II stopnia, że się na nie na pewno dostaną, a zwłaszcza że studia takie na pewno zostaną uruchomione (taki przypadek nieuruchomienia studiów inib II stopnia miał miejsce w INIM¹¹) oraz że przy wszystkich oficjalnych zapewnieniach o możliwościach kontynuowania kształcenia mo-

10 Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, Dz. U. z 2019 r., poz. 1450, z późn. zm.

11 W Instytucie prowadzono przez jakiś czas prace, które miały na celu, wobec niestabilności rekrutacji na studia II stopnia inib, umożliwienie studentom kontynuacji realizacji standardu przygotowania do zawodu nauczyciela na studiach magisterskich nowoutworzonego kierunku Zarządzanie informacją. Jednak z formalnego punktu widzenia był to kierunek z odmiennymi od inibu efektami uczenia się, nie spełniałby więc warunków opisanych w Rozporządzeniu.

- dułowego realne będzie utworzenie grupy specjalnościowej spełniającej wymagania liczebności, które obowiązują każdego roku na wydziale¹²,
- wymieniony powyżej wymóg realizowania programu przygotowania do zawodu nauczyciela w 100% wymiarze liczby godzin, również na studiach niestacjonarnych (zaocznych). Był to element, którego nie dało się wprowadzić w życie. Słuchacze zaoczeni musieliby przyjeżdżać na zajęcia niemal w każdy weekend (niegdyś zajęcia odbywały się w piątki, a studenci otrzymywali na ten dzień urlopy szkoleniowe, ale ministerstwo wycofało się z tego rozwiązania). Skutki organizacyjne i finansowe takiego trybu okazały się nie do udźwignięcia,
 - zmniejszenie zainteresowania studiami podyplomowymi: po wprowadzeniu systemu zdobywania stopni awansu przetoczyła się przez Instytut spora fala nauczycieli na studiach podyplomowych, w tym opisana grupa grantowa sfinansowana w części ze środków unijnych. Po tym roku nastąpiła zapaść tej formy kształcenia, aż do likwidacji (oficjalnie nabór na te studia został zamknięty w roku 2024, wraz z porządkowaniem oferty dydaktycznej nowo utworzonego Wydziału Komunikacji Społecznej i Mediów, w skład którego wszedł INIM)¹³,
 - wycofanie się władz oświatowych z idei przysposobienia czytelniczego i informacyjnego koordynowanego w szkole przez nauczyciela bibliotekarza (z blokiem zajęć do realizacji przez niego samego) na rzecz wprowadzenia w 2002 r. tzw. ścieżek edukacyjnych realizowanych przez wszystkich nauczycieli pod kierunkiem koordynatora (nauczyciel bibliotekarz mógł, ale nie musiał nim być). Odwieczny brak szacunku i miejsca w harmonogramie szkolnym na zajęcia prowadzone przez nauczyciela bibliotekarza, tzw. lekcje biblioteczne, lekcje ze ścieżki „edukacja czytelnicza i medialna”, ale także edukacji informacyjnej (ten termin „wypadł” niestety z nazwy ścieżki międzyprzedmiotowej, ponoć tylko dlatego, że była ona wtedy za długa...), powodowały znaczne obniżenie prestiżu zawodu nauczyciela bibliotekarza. Coraz trudniej było prowadzić takie lekcje na zastępstwach za innych nauczycieli, a na dobrowolne uczestniczenie uczniów np. w trybie pozalekcyjnym, nie można było liczyć.

12 Odrębnym, ale bardzo istotnym dla tej tematyki zagadnieniem jest brak w wyżej przywołanym rozporządzeniu, wciąż obowiązującym, określenia „nauczyciel bibliotekarz” czy „bibliotekarz szkolny”. Poprzednie regulacje prawne wyraźnie uwzględniały tę grupę nauczycieli.

13 Uchwała nr 23/2024 Rady Wydziału Komunikacji Społecznej i Mediów Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 24 września 2024 r. Opinia w sprawie zniesienia podyplomowych studiów Informatyki Naukowej i Bibliotekoznawstwa – II/PN – kwalifikacyjne dla nauczycieli bibliotekarzy (Kod USOS 32-KSPINB2).

Stopniowe pojawianie się w ofercie dydaktycznej Instytutu innych, konkurencyjnych specjalności (np. biblioteki cyfrowe), obciążenie blokiem przedmiotów psychologiczno-pedagogicznych (którego nie można było uznać za przedmioty fakultatywne w ramach podstawowego programu, co zapewniłoby punkty ECTS wymagane w siatkach godzin kierunku) oraz postępująca pauperyzacja zawodu nauczyciela doprowadziły do sytuacji, w której dyrekcja Instytutu zmuszona była najpierw połączyć specjalność biblioteki szkolne z bibliotekami publicznymi, a potem w ogóle wycofać z oferty dydaktycznej tę specjalność, na rzecz fakultatywnego, ponadprogramowego modułu. Od 2009 r. studenci realizowali program modułowego przygotowania do zawodu nauczyciela (czyli dodanego do programu obowiązkowego zestawu fakultatywnych przedmiotów, które odpowiadały wymaganiom z zarządzenia Ministra). Ostatnia kilkusobowa grupa na studiach II stopnia zakończyła w tym trybie zdobywanie kwalifikacji pedagogicznych w roku akademickim 2024/2025. Warto podkreślić, że sytuacji nie zmienił fakt, iż mimo dużego obciążenia godzinowego, zdobywanie kwalifikacji pedagogicznych aż do końca było (i nadal jest) na studiach stacjonarnych w Uniwersytecie Wrocławskim darmowe; studenci nie ponosili opłat – pod warunkiem pisemnego zgłoszenia dziekanowi deklaracji realizacji modułu i prośby o zaliczenie go w poczet przedmiotów włączonych do programu studiów.

Dlaczego studenci informacji naukowej i bibliotekoznawstwa nie chcą (już) podejmować kształcenia pedagogicznego?

Mimo że ministerstwo wycofało się z chybionego pomysłu obowiązkowego kształcenia dwupredmiotowego, mimo narastającej konieczności dbania o kulturę czytelnictwa dzieci i młodzieży, a także edukacji informacyjnej i medialnej, rozwijania kompetencji komunikacyjnych, dbałości o higienę informacyjną, przeciwdziałania uzależnieniom medialnym, edukowania w zakresie AI itd. zainteresowanie pracą w szkołach nie wzrasta. Tematyka ta podejmowana jest w gremiach medioznawców, np. w zaproszeniu do publikowania w numerze tematycznym „Nowa edukacja medialna” czasopisma „Kultura Media Teologia” (1/2027) czytamy m.in.:

Obecnie zauważa się wyraźne przejście od wąskiego rozumienia edukacji medialnej jako *media literacy* ku złożonym koncepcjom *media and information literacy* (...), obejmującym pogłębianie kompetencji informacyjnych, cyfrowych, obywatelskich, etycznych oraz kulturowych (...).

W Polsce edukacja medialna ma charakter jedynie fragmentaryczny i rozproszony, a bardzo duża odpowiedzialność za kształtowanie kompetencji medialnych uczniów spoczywa na nauczycielach (...)¹⁴.

Nadal jednak nie korzystamy z potencjału absolwentów kierunków powiązanych z bibliologią i informatologią, nie kształcimy kadr, które mogłyby wspomóc szkołę w realizowaniu tych zadań. Przez tyle lat nie udało się w polskim szkolnictwie wypracować spójnego i racjonalnego, efektywnego sposobu włączenia nauczycieli bibliotekarzy i ich potencjału do współrealizacji dydaktyki. Odwieczne prośby bibliotekarzy o włączenie lekcji bibliotecznych, a potem zajęć z edukacji czytelniczej i informacyjnej do siatki godzin, o doinwestowanie bibliotek szkolnych, o odpowiednie traktowanie pracowników bibliotek (nieobciążanie dodatkowymi zajęciami w szkole, niepowiązanymi z pracą w bibliotece, np. wysyłaniem na niezapowiedziane zastępstwa, często nieopłacanymi, opieką nad uczniami nieuczestniczącymi w zajęciach religii czy dystrybucją podręczników szkolnych itd.), o wypracowanie mechanizmów ściślejszej współpracy nauczycieli przedmiotowych z bibliotekarzami szkolnymi w celu zsynchronizowania działań na rzecz rozwoju czytelnictwa i edukacji medialnej oraz informacyjnej nie przynosiły żadnych rezultatów. Skutkowało to obniżonym prestiżem zawodu w oczach pracowników szkół, brakiem szacunku dla ich pracy, lekceważeniem potrzeb.

Wobec ogólnej pauperyzacji pracowników resortu edukacji szkoła przestała być, jak się wydaje, atrakcyjnym miejscem pracy. Sondáže i rozmowy przeprowadzane wśród studentów pokazują, że kojarzy się ona z pracodawcą nadzwyczaj wymagającym, ale nie zapewniającym – poza względną stabilnością zatrudnienia – żadnych długofalowych profitów. Perspektywa pracy w środowisku pedagogów nierozumiejących istoty działalności bibliotek szkolnych i ich możliwości (w tym dyrektorów szkół, od których w pierwszej kolejności zależy stan lokalu i zbiorów, dobór kadry i budżet biblioteki) oraz władz ministerialnych, które dążyły w ostatnich latach do pomniejszania znaczenia bibliotek w szkołach, nie napawała optymizmem. Objawiało się to w zmieniających się na niekorzyść zapisach podstawy programowej, przede wszystkim w marginalizowaniu w ich brzmieniu znaczenia i obecności biblioteki i bibliotekarza szkolnego (do ostatecznego usunięcia tych zapisów), czy choćby w próbach „odgórnego” wyprowadzenia bibliotek ze szkół, ich połączenia z najbliższymi placówkami publicznymi, co odbiło się w 2013 r.

14 „Kultura Media Teologia”, [online] <https://czasopisma.uksw.edu.pl/index.php/kmt/announcement/view/287>, [dostęp 22.03.2026].

szeroko rozpropagowaną akcją społeczną „Stop likwidacji bibliotek”¹⁵. Cały czas kurczy się też sieć filii bibliotek pedagogicznych, które są od lat łączone z bibliotekami innych typów lub ośrodkami doskonalenia nauczycieli. Jako powód podaje się problemy finansowe i lokalowe tych placówek oraz obniżanie się aktywności czytelniczej nauczycieli, studentów i uczniów obserwowanej w tych placówkach¹⁶. Do niepewności jutra, przyszłości bibliotek resortu edukacji, dochodzą: niestabilność podstaw programowych, niskie zarobki¹⁷, małe możliwości rozwoju przy dużej odpowiedzialności za zbiory, powierzone mienie oraz bezpieczeństwo dzieci i młodzieży. W perspektywie jest szybkie wypalenie zawodowe, brak satysfakcji z codziennej pracy w obliczu niskiej aktywności czytelniczej uczniów i nauczycieli, niedoinwestowania, w wielu przypadkach zaniedbanie bibliotek szkolnych, brak uznania ze strony dyrekcji, nauczycieli, rodziców i samych uczniów, duży stres i obciążenie psychiczne pogłębione odpowiedzialnością za ten stan, poczucie niższości wobec nauczycieli innych przedmiotów (wyższe pensum, niżej opłacane godziny ponadwymiarowe, niepoważne traktowanie nauczyciela bibliotekarza i jego pracy – „nic się nie stanie jak na jeden dzień zamknie się bibliotekę”). Zapowiadany niż demograficzny, który będzie w najbliższych latach skutkował zamykaniem niektórych szkół, a więc i likwidacją etatów, również nie nastroja optymistycznie. To wszystko, przy jednoczesnym narastaniu trudności wychowawczych¹⁸ w placówkach wszystkich poziomów i typów szkół na pewno długo jeszcze nie skłoni młodych ludzi do zmiany zdania.

W ostatnich dwóch–trzech dziesięcioleciach zmieniały się w naturalny sposób zainteresowania studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, które kierowały się w różnych okresach ku „modnym” lub rynkowo obie-

15 Oba problemy i powiązane z nimi społeczne protesty koncentrowały się wokół społecznego ruchu zainicjowanego przez Redakcję miesięcznika dla bibliotek szkolnych pt. „Biblioteka w Szkole”, który odegrał kluczową rolę w tych kwestiach (wyd. od 1991, red. nac. Juliusz Wasilewski). Poparcia i merytorycznych argumentów przemawiających za utrzymaniem bibliotek w szkołach oraz za koniecznością odpowiedniego prawnego umocowania pozycji biblioteki szkolnej udzielali zarówno eksperci tej tematyki, jak i osoby rozpoznawalne publicznie oraz inne osoby. Zob. *Stop likwidacji bibliotek*, [online] <https://www.stoplikwidacjibibliotek.pl/> [dostęp 31.03.2026].

16 Np. P. Samolewicz, *Wniosek o likwidację sześciu filii Pedagogicznych Bibliotek Wojewódzkiej na Podkarpaciu*, 29.03.2026, [online] <https://nowiny24.pl/wniosek-o-likwidacje-szesciu-filii-pedagogicznych-bibliotek-wojewodzkiej-na-podkarpaciu/ar/c1p2-28858265> [dostęp 31.03.2026].

17 S. Michalski (oprac.), *Polacy wskazali problemy polskich szkół. MEN ma o czym myśleć*, [online] <https://wiadomosci.wp.pl/polacy-wskazali-problemy-polskich-szkol-men-ma-o-czym-myslec-7262717411682496a>, [dostęp 22.03.2026]; J. Kamińska, *Jak oceniamy polskie szkoły? Wyniki najnowszego sondażu*, (10.03.2026), [dostęp 22.03.2026].

18 *Z jakimi problemami mierzą się uczniowie szkół podstawowych?* (4.11.2024), [online] <https://akademiaprzyszlosci.org.pl/aktualnosci/z-jakimi-problemami-mierza-sie-uczniowie-szkol-podstawowych/>, [dostęp 22.03.2026].

cującym tematом, np. ku edytorstwu, informacji naukowej i nowym technologiom, brokerstwu informacji, a współcześnie ku zarządzaniu informacją, mediom społecznościowym, zastosowaniu AI.

O dziwo, zainteresowania seminarzystów z całej Polski (na kierunkach studiów prowadzonych przez dawne instytuty i katedry bibliotekoznawstwa, informacji naukowej, dzisiaj pod zmienionymi nazwami) wciąż pokazują stabilną reprezentację tematów powiązanych w ogóle z bibliotekoznawstwem i zapewne część z nich powiązana jest także z bibliotekami resortu edukacji¹⁹. Jest to dość paradoksalne zjawisko w obliczu praktycznie zniknięcia bibliotekoznawstwa z nazw instytutów i katedr, a także ich zakładów, likwidacji nazwy dyscypliny naukowej „bibliologia i informatologia”, właściwie trwającej tylko w nazwie kierunku „informacja naukowa i bibliotekoznawstwo” (w ośrodkach: katowickim, wrocławskim, kaliskim – tutaj tylko na I stopniu, warszawskim – na obu stopniach, ale tylko w trybie niestacjonarnym). We Wrocławiu w latach 2000–2025 powstało kilkadziesiąt takich prac licencjackich i magisterskich oraz jedna doktorska.

Dziedzictwo – o wkładzie szkoły wrocławskiej w rozwój bibliotekarstwa szkolnego w Polsce

Nie sposób zakończyć tych rozważań w tak minorowym nastroju. Wrocławski ośrodek ukończyły setki wysoko wykwalifikowanych specjalistów o podwójnym wykształceniu: bibliotekarskim i pedagogicznym, studia wyposażyły ich w wiedzę i umiejętności oraz kompetencje do stałego pogłębiania wiedzy i doskonalenia się. Naszym celem było zawsze nie tylko zrealizowanie wymaganych programów, ale wskazanie abiturientom dróg dalszego kształcenia i doskonalenia, w tym samokształcenia, którego podstawy i narzędzia wynosili z zajęć. W trakcie ćwiczeń i warsztatów specjalizacyjnych powstawały zabierane ze sobą do pierwszej pracy w szkole czy bibliotece pedagogicznej elementy warsztatu nauczyciela bibliotekarza, np. wspomniane już wcześniej kartoteki bibliograficzne (publikacji fachowych, lekcji bibliotecznych i zajęć pozalekcyjnych w bibliotece), zbiór opracowanych konspektów i scenariuszy zajęć w bibliotece, charakterystyki czytelników (uczniów i nauczy-

19 Por. T. Dziurdzia, *Prace magisterskie obronione w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 1961–2014 – próba analizy naukometrycznej*, [w:] *Student zawsze obecny: 60 lat działalności Kola Naukowego Bibliotekoznawców Uniwersytetu Wrocławskiego (1960–2020)*, red. O. Kowalczyk i J.M. Łubocki, Wrocław 2020, s. 49–69; A. Walczak-Niewiadomska, *Analiza tematyki prac informatologicznych i bibliologicznych polskich studentów na przykładzie prac dyplomowych obronionych w 2023 roku*, „*Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia*” 2025, t. 23, s. 681–706.

cieli), pomiar indywidualnej aktywności czytelniczej i medialnej ucznia/nauczyciela, diagnoza jakości pracy biblioteki w szkole itp. Jeśli dodać do tego kształtowane w czasie studiów nawyki: czytania fachowej literatury, udziału w dyskusjach dotyczących problematyki bibliotekarstwa szkolnego i próby publikowania własnych tekstów na łamach czasopism fachowych pod opieką prowadzących zajęcia specjalizacyjne i promotorów, to otrzymujemy obraz zabiegów i starań o jak najlepsze przygotowanie absolwentów, takie, które zakłada ciągły rozwój i samodoskonalenie.

To były lata nie tylko intensywnych działań na polu dydaktyki uniwersyteckiej, ale również działalności naukowej zogniskowanej wokół tematyki bibliotekarstwa szkolnego. Warto zacząć od wspomnianych już wcześniej prac dyplomowych – licencjackich i magisterskich – podejmowanych przez studentów Instytutu (w większości, choć nie zawsze, uczestników specjalizacji biblioteki szkolne i pedagogiczne), które analizowały działalność różnych placówek Wrocławia, Dolnego Śląska i Polski w różnych aspektach, zarówno organizacyjnych, jak i pedagogicznych²⁰. Poniższa tabela pokazuje zakres i natężenie podejmowania tematyki powiązanej z bibliotekami resortu edukacji w ostatnich 26 latach. Dominowały szkice omawiające biblioteki z regionów, z których wywodzili się seminarzyści. Wiele z nich posłużyło jako podstawa do publikacji w lokalnej prasie. Niektóre jednak miały szerszy charakter, poruszały tematykę bibliotek szkolnych na świecie lub w skali ogólnopolskiej, były nagradzane²¹ i publikowane²². Analiza ilościowa wskazuje na dużą reprezentację tematów we wcześniejszych latach, jednak prace z ostatnich lat miały w mniejszym stopniu charakter monograficzny, a bardziej

20 Istotnym elementem, który akcentowano w przygotowaniu bibliotekarzy szkolnych w UW r były starania o to, by tematyka prac magisterskich seminarzystów ze specjalizacji pedagogicznych korelowała z zagadnieniami bibliotekarstwa szkolnego. Ten pomysł udawało się realizować tylko częściowo, dlatego, że grupy seminaryjne nie były w żaden sposób powiązane ze specjalizacyjnymi, poza przypadkami gdy osoba/y prowadząca/e specjalizację była/y również w danym roku akademickim promotorem prac dyplomowych (a i tak często ulegano pomysłom podejmowania przez studentów indywidualnych, niepowiązanych z bibliotekami resortu edukacji tematów).

21 W 2005 r. Agata Sieńczyk otrzymała Nagrodę Młodych SBP za pracę magisterską pt. *Stowarzyszenia nauczycieli bibliotekarzy szkolnych w kraju i za granicą* (obrona 2004), napisaną pod kierunkiem dr hab. prof. UW r B. Staniów; w 2021 r. Sylwia Marciniak otrzymała wyróżnienie za pracę magisterską pt. *Gry i zabawy w pracy z czytelnikiem. Analiza na podstawie podręczników i poradników metodycznych dla bibliotekarzy wydanych w Polsce w latach 1945–2019* (obrona 2021), napisaną pod kierunkiem prof. dr hab. B. Staniów.

22 Np. B. Kunicka, *Biblioteki szkolne w działalności IFLA i UNESCO* (praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Z. Gacy-Dąbrowskiej, (obrona 1985). Druk w dwóch częściach: B. Staniów, *Działalność IFLA na rzecz bibliotekarstwa szkolnego*, „Roczniki Biblioteczne” 1986, r. 30, s. 363–379; B. Staniów, *Działalność UNESCO na rzecz bibliotek szkolnych*, „Roczniki Biblioteczne” 1988, r. 32, z. 2, s. 201–210.

analityczny. Zmniejszyła się liczba prac poświęconych konkretnym bibliotekom i bibliotekom pedagogicznym. Na podobnym poziomie interesująca była dla dyplomantów tematyka edukacji czytelniczej, informacyjnej i medialnej w szkołach oraz problemy biblioterapii.

Tab. 1. Wykaz prac dyplomowych – licencjackich i magisterskich obronionych w Instytucie Nauk o Informacji i Mediach (do 2003 r. Instytut Bibliotekoznawstwa, do 2022 r. Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa) w latach 2000–2025 dotyczących bibliotekarstwa szkolnego w Polsce i na świecie²³ (opracowanie własne)

Tematyka prac dyplomowych	Lata		
	2000–2012	2013–2025	razem
Biblioteki szkolne			
zagadnienia ogólne w Polsce i na świecie	12	6	18
działalność i historia	9	1	10
prawo		2	2
formy działalności	3	6	9
strony internetowe	2	3	5
konkretne biblioteki w Polsce, biblioteki na świecie (kraje)	34	3	37
Biblioteki pedagogiczne			
zagadnienia ogólne	1	1	2
działalność i historia	10	–	10
zbiory	1	–	
strony internetowe	–	2	2
konkretne biblioteki	19	4	23

23 Studenci, uczestnicy specjalizacji nauczycielskiej (i nie tylko) podejmowali też w swoich pracach dyplomowych wiele pokrewnych tematów, przydatnych w pracy nauczyciela bibliotekarza, np. dotyczących szeroko rozumianej kultury czytelniczej, informacyjnej i medialnej dzieci i młodzieży, a w ostatnich latach również ich kompetencji cyfrowych. W tym wykazie uwzględniłam najważniejsze z nich, najbardziej powiązane z pracą bibliotek szkolnych i pedagogicznych, pominęłam te, które dotyczyły samych książek, czasopism i mediów dziecięcych i młodzieżowych (np. recepcja wydawnicza autorów i dzieł). Źródła: *Bibliografia prac Instytutu Bibliotekoznawstwa 1998–2001*, oprac. P. Litwiniuk, M. Góralska, [online] <https://inim.uwr.edu.pl/bibliografia-prac-magisterskich-doktorskich-i-habilitacyjnych-wykonanych-w-instytucie-bibliotekoznawstwa-1998-2001/> [dostęp 31.03.2026]; *Bibliografia prac licencjackich, magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych wykonanych w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa 2002–2018*, Biblioteka Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Wrocław 2018 [Zestawienie przygotowane przez pracowników Biblioteki Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Wersja drukowana wyłącznie do użytku wewnętrznego]; Archiwum Prac Dyplomowych [APD], Uniwersytet Wrocławski, [online] <https://apd.uwr.edu.pl/>, [dostęp 7.04.2026]. Niektóre z prac otrzymały więcej niż jeden wskaźnik tematyczny.

Tematyka prac dyplomowych	Lata		
	2000–2012	2013–2025	razem
Kultura czytelnicza, informacyjna, medialna w szkole	15	14	29
Biblioterapia w szkole (ogólnie i formy pracy)	4	5	9

Powstała praca doktorska na temat bibliotekarstwa szkolnego, opublikowana w 2011 r. (Renata Piotrowska²⁴), a także dwa podręczniki autorstwa pracowników Instytutu (J. Andrzejewska²⁵ i B. Staniów²⁶) oraz liczne artykuły naukowe (J. Andrzejewska, B. Staniów, Halina Rusińska-Giertych, R. Piotrowska)²⁷, poradniki i pomoce dydaktyczne (J. Andrzejewska)²⁸, a także cykle artykułów o charakterze metodycznym czy publicystycznym poświęcone tej tematyce (J. Andrzejewska i B. Staniów)²⁹. Ta działalność, w której liczby może nie są najważniejsze, była próbą legitymizowania działalności dydaktycznej, wychodzenia z wnioskami i spostrzeżeniami, a niejednokrotnie z postulatami, na arenę ogólnopolską, a nawet światową³⁰. Jest to spuścizna ważna i potrzebna, bo rysująca znaczący rozdział w działalności bibliotek szkolnych w Polsce.

24 R. Piotrowska, *Kompetencje informacyjne uczniów we współczesnym procesie kształcenia*, praca doktorska napisana pod kierunkiem dr hab., prof. UWr B. Staniów (obrona 2010), druk: R. Piotrowska, *Edukacja informacyjna w polskiej szkole*, Warszawa 2011, Nauka, Dydaktyka, Praktyka; 123.

25 J. Andrzejewska, *Bibliotekarstwo szkolne...*, dz. cyt.

26 B. Staniów, *Biblioteka szkolna dzisiaj*, Warszawa 2012, Nauka, Dydaktyka, Praktyka; 128.

27 Zob. Retrospektywna bibliografia prac pracowników Instytutu Bibliotekoznawstwa UWr (1956–2004), [online] <https://inim.uwr.edu.pl/wp-content/uploads/sites/31/2022/07/> [22.03.2026]; kontynuacja do 2023 r. w: <https://luna.bu.uni.wroc.pl/publikacje/Items.php?Ind=7&Item=Instytut%20Informacji%20Naukowej%20i%20Bibliotekoznawstwa&Rok=0&Wydz=1&Etk=Instytut+Informacji+Naukowej+i+Bibliotekoznawstwa.&Lpoz=1813&Ekr=0&GrTyp=0> [dostęp 22.03.2026] i dane za 2024 r. [online]: <https://luna.bu.uni.wroc.pl/publikacje/Items.php?Ind=7&Item=Instytut%20Nauk%20o%20Informacji%20i%20Mediach&Rok=0&Wydz=1&Etk=Instytut+Nauk+o+Informacji+i+Mediach.&Lpoz=93&Ekr=0&GrTyp=0> [dostęp 22.03.2026]. Po 2024 r. dane w bazie wewnętrznej UWr.

28 Jw., np. planse edukacyjne z przysposobienia czytelniczego i informacyjnego.

29 Jw. Autorki uprawiały tę formę publikacyjną szczególnie w okresach podejmowania istotnych dla bibliotek szkolnych decyzji, np. dotyczących niepłatnych zastępstw, realizacji przysposobienia czytelniczego i informacyjnego, spraw związanych z organizacją ścieżki edukacja czytelnicza i medialna czy próbami łączenia bibliotek z innymi bibliotekami lub instytucjami kultury oraz w latach zagrożonych likwidacją bibliotek szkolnych.

30 Np. B. Staniów, *Standards for School Libraries in Poland: Are They Working?*, [w:] *Global Action on School Library Guidelines*, ed. on behalf of IFLA by B.A. Schultz-Jones and D. Oberg, Berlin – Boston 2015, IFLA Publication, t. 167, s. 50–62.

Zamiast zakończenia

Instytut Nauk o Informacji i Mediach jest/był jednym z głównych ośrodków kształcenia nauczycieli bibliotekarzy na Dolnym Śląsku. Jedynym, który prowadził kształcenie w trybie stacjonarnym. Kto będzie więc trafiał do bibliotek w szkole? Nadal przypadkowi nauczyciele, zsyłani wobec braku godzin dydaktycznych czy tacy, którzy mają problemy ze zdrowiem? Przecież stereotyp bibliotekarza wykonującego pracę cichą, niemęczącą ma się dobrze. Świeżo opublikowany raport dotyczący stanu czytelnictwa w Polsce (2026) dostarczył – jak zwykle – wielu refleksji. Oto jedna z nich:

Report Biblioteki Narodowej mówi (...) o lekturach szkolnych rzecz dość prostą, ale ważną. Szkoła nadal jest jednym z najsilniejszych miejsc kontaktu z książką i realnie podtrzymuje czytanie wśród młodych ludzi. Nie widać jednak, by sam obowiązek lekturowy wystarczał do zbudowania trwałego nawyku. Jeśli szkoła chce naprawdę wychowywać czytelników, nie może poprzestać na egzekwowaniu kanonu. Musi jeszcze pomóc uczniowi wejść w świat książek tak, by po zakończeniu edukacji nie wyszedł z niego od razu³¹.

Tylko kto to będzie robił? Kolejne (w tym obecnie obowiązująca) podstawy programowe kształcenia ogólnego, po staraniach środowiska bibliotekarzy szkolnych, mają stosowne zapisy świadczące o docenianiu roli tego miejsca w dydaktyce:

Ważnym zadaniem szkoły jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz dokumentowania swojej pracy, z uwzględnieniem prawidłowej kompozycji tekstu i zasad jego organizacji, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Realizację powyższych celów powinna wspomagać dobrze wyposażona biblioteka szkolna, dysponująca aktualnymi zbiorami, zarówno w postaci księgozbioru, jak i zasobów multimedialnych. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni odwoływać się do zasobów biblioteki szkolnej i współpracować z nauczycielami bibliotekarzami w celu wszechstronnego przygotowania uczniów do samokształcenia i świadomego wyszukiwania, selekcjonowania i wykorzystywania informacji³².

31 K. Mazur (oprac.), *Szkoła wciąż trzyma młodych przy książkach. Ale niekoniecznie robi z nich czytelników*, Strefa Edukacji, 8.04.2026, [online] <https://strefaedukacji.pl/szkola-wciaz-trzyma-młodych-przy-książkach-ale-niekoniecznie-robi-z-nich-czytelnikow/ar/c5p2-28888541> [dostęp 8.04.2026].

32 Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną

Jest zatem świadomość tego, że w przygotowanie czytelnicze, informacyjne, medialne, cyfrowe wprzęgnięci są wszyscy nauczyciele w szkole, a więc i nauczyciel bibliotekarz, jednak nigdzie nie akcentuje się jego (możliwej) pozycji lidera, przewodnika, jako osoby najlepiej przygotowanej do tych zadań. Również z tego powodu, jak się wydaje, zakończyliśmy w Uniwersytecie Wrocławskim kształcenie fachowców z tego zakresu.

Bibliografia

- Andrzejewska J., *Bibliotekarstwo szkolne: teoria i praktyka*, t. 1: *Organizacja biblioteki*; t. 2: *Praca pedagogiczna biblioteki*, Warszawa 1996, Nauka, Dydaktyka, Praktyka; 16; 17.
- Andrzejewska J., *Kształcenie nauczycieli-bibliotekarzy w Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego*, „Przegląd Biblioteczny” 1985, z. 2, s. 185–200.
- Andrzejewska J., Staniów B., *Kształcenie bibliotekarzy szkolnych w Polsce (przeszość, stan obecny, propozycje)*, [w:] *Kształcenie bibliotekarzy szkolnych*, red. J. Jarowiecki, Kraków 1993, s. 9–29.
- Andrzejewska J., Staniów B., *Program i metody kształcenia nauczycieli – bibliotekarzy w Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego*, [w:] *Nauczyciel-bibliotekarz – przygotowanie do zawodu*, red. J. Jarowiecki, Kraków 1998, s. 173–182.
- Archiwum Prac Dyplomowych [APD], Uniwersytet Wrocławski, [online] <https://apd.uwr.edu.pl/>, [dostęp 7.04.2026].
- Bibliografia prac Instytutu Bibliotekoznawstwa 1998–2001*, oprac. P. Litwiniuk, M. Górska, [online] <https://inim.uwr.edu.pl/bibliografia-prac-magisterskich-doktorskich-i-habilitacyjnych-wykonanych-w-instytucie-bibliotekoznawstwa-1998-2001/> [dostęp 31.03.2026].
- Bibliografia prac licencjackich, magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych wykonanych w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa 2002–2018*, Biblioteka Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Wrocław 2018 [Zestawienie przygotowane przez pracowników Biblioteki Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Wersja drukowana wyłącznie do użytku wewnętrznego].
- Bibliografia publikacji pracowników i doktorantów Uniwersytetu Wrocławskiego, [online] <https://luna.bu.uni.wroc.pl> [dostęp 22.03.2026].
- Dziurdzia T., *Prace magisterskie obronione w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 1961–2014 – próba analizy naukometrycznej*, [w:] *Student zawsze obecny: 60 lat działalności Koła Naukowego*

alną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. z 2024 r., poz. 996.

- Bibliotekoznawców Uniwersytetu Wrocławskiego (1960–2020)*, red. O. Kowalczyk i J.M. Łubocki, Wrocław 2020, s. 49–69.
- Edukacja kulturalna w szkole: notatnik nauczyciela*, red. K. Sujak-Lesz, A. Krajna, L. Ryk, Wrocław 2008.
- Information Power. Guidelines for School Library Media Programs*, ALA and AECT, Chicago – London – Washington 1988.
- Kamińska J., *Jak oceniamy polskie szkoły? Wyniki najnowszego sondażu*, (10.03.2026), [online] [dostęp 22.03.2026].
- „Kultura Media Teologia”, [online] <https://czasopisma.uksw.edu.pl/index.php/kmt/announcement/view/287>, [dostęp 22.03.2026].
- Mazur K. (oprac.), *Szkola wciąż trzyma młodych przy książkach. Ale niekoniecznie robi z nich czytelników*, Strefa Edukacji, 8.04.2026, [online] <https://strefaedukacji.pl/szkola-wciaz-trzyma-młodych-przy-książkach-ale-niekoniecznie-robi-z-nich-czytelnikow/ar/c5p2-28888541> [dostęp 8.04.2026].
- Michalski S. (oprac.), *Polacy wskazali problemy polskich szkół. MEN ma o czym myśleć*, [online] <https://wiadomosci.wp.pl/polacy-wskazali-problemy-polskich-szkol-men-ma-o-czym-myslec-7262717411682496a>, [dostęp 22.03.2026].
- Piotrowska R., *Edukacja informacyjna w polskiej szkole*, Warszawa 2011, Nauka, Dydaktyka, Praktyka; 123.
- Program pracy biblioteki szkolnej*. Załącznik do Zarządzenia Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 13 maja 1983 r. w sprawie programu pracy bibliotek szkolnych w resorcie oświaty i wychowania. Dz. Urz. MOiW z 1983 r., nr 5, poz. 30–31.
- Retrospektywna bibliografia prac pracowników Instytutu Bibliotekoznawstwa UW (1956–2004), [online] <https://inim.uwr.edu.pl/wp-content/uploads/sites/31/2022/07/> [dostęp 22.03.2026].
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela. Dz. U. z 2012 r., poz. 131.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, Dz. U. z 2019 r., poz. 1450, z późn. zm.
- Samolewicz P., *Wniosek o likwidację sześciu filii Pedagogicznych Bibliotek Wojewódzkich na Podkarpaciu*, 29.03.2026, [online] <https://nowiny24.pl/wniosek-o-likwidacje-szesciu-filii-pedagogicznych-bibliotek-wojewodzkich-na-podkarpaciu/ar/c1p2-28858265> [dostęp 31.03.2026].
- Staniów B., *Biblioteka szkolna dzisiaj*, Warszawa 2012, Nauka, Dydaktyka, Praktyka; 128.
- Staniów B., *Działalność IFLA na rzecz bibliotekarstwa szkolnego*, „Roczniki Biblioteczne” 1986, r. 30, s. 363–379.
- Staniów B., *Działalność UNESCO na rzecz bibliotek szkolnych*, „Roczniki Biblioteczne” 1988, r. 32, z. 2, s. 201–210.

Staniów B., *Standards for School Libraries in Poland: Are They Working?*, [w:] *Global Action on School Library Guidelines*, ed. on behalf of IFLA by B. A. Schultz-Jones and D. Oberg, Berlin – Boston 2015, IFLA Publication; 167, s. 50–62.

Stop likwidacji bibliotek, [online] <https://www.stoplikwidacjibibliotek.pl/> [dostęp 31.03.2026].

Uchwała nr 23/2024 Rady Wydziału Komunikacji Społecznej i Mediów Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 24 września 2024 r. Opinia w sprawie zniesienia podyplomowych studiów Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa – II/PN – kwalifikacyjne dla nauczycieli bibliotekarzy (Kod USOS 32-KSPINB2).

Walczak-Niewiadomska A., *Analiza tematyki prac informatologicznych i bibliologicznych polskich studentów na przykładzie prac dyplomowych obronionych w 2023 roku*, „*Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia*” 2025, t. 23, s. 681–706.

Z jakimi problemami mierzą się uczniowie szkół podstawowych? (4.11.2024), [online] <https://akademiaprzyszlosci.org.pl/aktualnosci/z-jakimi-problemami-mierza-sie-uczniowie-szkol-podstawowych/>, [22.03.2026].

Zarządzenie Nr 45/2000 Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 30 czerwca 2000 r. w sprawie utworzenia na Uniwersytecie Wrocławskim Centrum Edukacji Nauczycielskiej, [online] <https://cen.uwr.edu.pl/podstawa-prawna/> [dostęp 19.03.2026].

